

Mannen som oppdaget Svalbardkullene død.

er avgått ved døden, 82 år gammel. Det som framfor alt har gjort hans navn kjent er hans oppdagelse av kull-leiene på Svalbard, og hans seige og utrettelige kamp for å få disse herlighetene utnyttet. Det er i ikke liten grad hans fortjeneste at Svalbard er blitt en verdifull norsk provins.

Næss var født i Tromsø og var bare 8 år da han første gang satte sine ben på Svalbards karrige jord. Etter flere turer på Ishavet hyrte han seg 14 år gammel som skytter og en så vidt krevende stilling i den alderen forteller litt om hans kvalifikasjoner. Neste etappe var styrmannseksamen, så langfart med seilskuter et par år, tilbake til ishavsfarten, hvor han arbeidet seg oppover i gradene og til slutt ble skipper. Han drev som fangstmann i Nordishavet i hele 36 år.

I 1911 hyrte han seg som skytter og styrmann på en norsk hvalfanger og i 1913 kom han inn i fyrvesenet, først som assistent på Fuglehuk fyr — senere som fyrvokter på Tennholmen og på Støtt.

Oppdagelsen av kullfeltene.

Næss var meget tidlig blitt oppmerksom på at det fantes kull på Svalbard, men først i 1899 nevnte han det rent tilfeldig under en samtale med slakter Solberg i Trondheim. Samtalen ble årsak til at det året etter, i 1900, ble dannet et selskap med hr. Solberg i spissen — og Næss ble sendt nordover for å finne kull og ta leiene i norsk privat besittelse.

17. mai 1900 seilte han i en liten skute med 5 manns besetning nordover til Isfjorden, og ut over sommeren ble det foretatt undersøkelser på flere steder, deriblant i Advent Bay, hvor de rikeste feltene ble funnet. Næss vendte om høsten tilbake til Trondheim, og et selskap ble søkt dannet, men tiltaket fant ingen

Fyrvokter Henrik B. Næss

forståelse. Feltene ble nærmere undersøkt i 1901, og det ble bekräftet at det var nok kull å ta av.

Enda en gang ble et selskap søkt dannet, men forgjeves, og på grunn av de store vanskeligheter man hadde å kjempe med, måtte feltene overlates et amerikansk grubeselskap, som begynte drift i stor stil. Næss var fører for et av selskapets skip i 5 år, men så kom også det amerikanske selskapet i vanskeligheter og måtte overlate ledelsen til Store Norske, hvis virksomhet på Svalbard er vel kjent.

Det er i korte trekk historien om Svalbard-kullenes oppdagelse og oppdager. Næss sluttet i kullfarten i 1911, men også senere ble det bruk for hans praktiske skjønn i Ishavs-spørsmål. I 1928 ble han nemlig hyret som kjentmann og islos for den svenske hjelpeekspedisjonen etter Nobile.

Etter sin avskjed som fyrbøter i 1926 ble han tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull for sin banebrytende innsats. Sine siste år tilbrakte Næss på Sjømenns Aldershjem på Lade.